

СТАНОВИЩЕ

За дисертационния труд на докторант Яница Ярославова Петкова

„Динамика на младежкото политическо участие: избори и участие в протести в България
(2013-2023)“

Научен ръководител: доц. д-р Борис Попиванов

От доц. д-р Искрен Иванов

Катедра „Политология“

СУ „Свети Климент Охридски“

I. АКТУАЛНОСТ И ПРИЛОЖИМОСТ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО.

Дисертационното изследване на докторант Яница Петкова представя на вниманието на научната общност научен труд със сериозно практическо и практико – приложно значение в полето на политическите науки. Казусът за мотивацията на младите поколения да подкрепят определено политическо послание не е просто въпрос, който задава основните насоки в политиката на модерните демокрации. Това би следвало да бъде кауза за всяка една политическа сила, която вижда себе си като потенциал носител на мандата в една демократична държава. От тази гледна точка считам, че настоящото изследване е изключително навременно, спирайки погледа ни върху онези специфични нагласи, които се формираха у младите хора в българското общество през последното десетилетие и които ще формират политическия дневен ред в държавата в следващите няколко десетилетия. Авторът на дисертацията си поставя амбициозната задача не просто да установи кои са основните причини за промяната в политическото участие на младите хора в България, но и да докаже колко погрешен е наративът, който в продължение на години описваше това поколение като провалило се, неефективно и дори вредно за развитието на страната. Тези убеждения, които очевидно произтичат от стремежа на политическия елит да постави младите хора в желаните рамки, обикновено се свеждаха до мантрата, че „младите хора не гласуват“ и „не са в състояние да решават бъдещето на страната си“. Точно в това се състои и научната приложимост на това

изследване: то оборва тези обвинения, които в исторически план постигнаха по-скоро обратния ефект – отблъснаха младите хора от политиката и дадоха възможност на корупцията и политическият фаворитизъм да формират политическия дневен ред. Процес, който къде неволно, къде напълно съзнателно бе стимулиран в публичното пространство и културният контекст с аргумента, че „нищо няма да се промени“.

II. СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД.

Структурата на дисертационния труд свидетелства за добросъвестно проведеното изследване и последователната на докторанта, който е представил ръкопис с дължина 208 стандартни машинописни страници, оформен съгласно изискванията за написване на докторска дисертация. Изследването се състои от съдържание, увод, три глави, заключение и библиография. Към посочените параметри се добавят осемнадесет фигури, с чиято помощта докторант Петкова доказва хипотезите, формулирани в увода и резюмира резултатите от теренното си изследване. Източниците, общо 204 на брой отразяват книги и монографии, статии и медийни публикации на български и английски език, които авторът на текста използва като теоретична база за изследването си и емпиричен източник за своя контент анализ. Както е прието в контекста на такива изследвания – докторантът е приложил и структурата на извадката, която използва за целите на количественото изследване в дисертацията.

III. НАУЧНИ ПРИНОСИ И СЪДЪРЖАТЕЛНОСТ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО.

Дисертационното изследване е с много добра степен на научна обективност, което е водещ академичен стандарт за написването на един дисертационен труд и главен критерии за съдържателността на неговите приноси. На български език съществуват изследвания и анализи, които са посветени на механизмите, по които младите поколения формират политически си нагласи и ги изразяват под формата на протести. За разлика от техния подход, този на докторанта се отличава с висока степен на оригиналност тъй като тя търси не това, което НЕ мотивира младите хората да станат политически активни, а онова които ги мотивира да търсят промяна.

По-конкретно, считам, че научните приноси на това изследване са в следните посоки:

1. Налице е завършено теренно изследване, в което Яница Петкова доказва колко погрешен е бил подходът на предишните поколения и политическият елит към младите хора, чиято апатия се приема като основна пречка пред пълноценното развитие на нашата страна. Това дежурно извинение можеше да бъде разчетено в годините от 2013 – 2023 година в изказванията на много политици и общественици, които използваха поколенията, анализирани от автора за да легитимират собствените си неуспехи като политици и интелектуалци. Сходна реторика се наблюдаваше и когато започнаха активните протести в България след присъединяването на страната към НАТО и ЕС: тогава младите поколения бяха обвинявани в недалновидност и липса на визия за бъдещето. Много правилно докторант Петкова доказва точно обратното – че засилването на младежката активност носи различен знак, но на това не трябва да се гледа като на нещо деструктивно или като процес, който би разединил обществото повече отколкото е допустимо в рамките на една пост-социалистическа демокрация. Фактът, че много анализатори тълкуват поляризацията, за която споменава докторант Петкова в изводите си като оздравителен процес, а други – като вредно явление е още едно свидетелство за оригиналния принос на това изследване.

2. Докторската дисертация на докторант Петкова прави сериозна заявка за позициониране и в политическия дебат с извода си, че политическото самосъзнание на младите хора в България най-сетне започва да еволюира. Въпреки че мнозина разпознават в това тенденция, която би довела до политическа криза, докторантът много правилно отбелязва, че не апатията и нежеланието на младите да участват в политиката ги отблъсква, а недоверието в политическия елит. Именно това е причината, поради която принадлежността към една политическа сила или идеологическа платформа не може да бъде достатъчен стимул за младия човек той да се социализира политически извън „протестния вот“. Това е реалност, която почти всички политически партии в България след началото на Прехода отказаха да приемат, считайки че протестът е несериозна форма на

политическо недоволство, характерна за идеалистите. По-късно, тази форма на политическо участие беше инструментализирана за същите цели.

3. Не по-малко сериозни са разбира се и теоретичните приноси на това изследване, в което докторантът систематизира и класифицира младите поколения, обвързвайки нагласите им с политическия дневен ред и посланията на протестите, в които участват. Считам, че този принос е важен, защото много дълго време поколение на младите в България се радваше на широка интерпретация от страна на елита. С класификацията си, докторант Петкова показва кои представители на това поколение следва да се считат за пълноценна част от него и кои принадлежат към поколенията, които вече имаха възможността да формират политическия дневен ред в страната. Направените са и ценни препратки към геополитическите нагласи на младите, като особено ценни са онези от тях, които показват по какъв начин идеологическите движения, които заляха САЩ и Европа успяха да овладеят умовете и съзнанията на младите хора у нас.

Мога да обобщя, че изведените приноси придават на изследването висока степен на дисертабилност, поради което считам, че представеният текст отговаря на съдържателните изисквания за написването на докторска дисертация като си позволява да допълня, че е налице безупречно приложен апарат към теренното изследване, съчетан с много добре познаване на съществуващите изследвания не само у нас, но и в чужбина.

IV. ЗАБЕЛЕЖКИ И ПРЕПОРЪКИ КЪМ ИЗСЛЕДВАНЕТО.

Малко са съдържателните препоръки към това изследване, но наред с неговите приноси бих искал да отправя и няколко препоръки, от които смятам, че то може само да спечели:

1. Първата препоръка може да бъде интегрирана на един последващ етап при изследването на геополитическите нагласи при младежите. Интересно би било да се установи до каква степен крайно-левите движения, които започнаха да поляризират обществата на Запад са проникнали у нас и оказват ли те някакво влияние върху политическото самосъзнание на младото поколение. В

българското общество започват да се появяват хипотези, че някои от движенията, за които говори докторантът – VLM например – вече са в България, макар и пречупени през националните ни специфики. Но по какъв начин кореспондират тези нагласи да кажем примерно с разделението между русофили и русофоби? Има ли някаква директна връзка или става въпрос за нагласи, които не са от значение за това как се формира политическия дневен ред у нас?

2. Докторантът посочва електоралният феномен, че протестните партии се радват на широка подкрепа сред младото поколение и обобщава, че между политическото поведение на младежта и техните платформи има скрита връзка. Интересно би било да се установи дали създаването на този синхрон е целенасочен или става въпрос за естествени процеси, които карат двете поколения да се доверят на новите политически играчи, търсейки нещо различно в замяна на съществуващото статукво. Подходящ паралел за анализа на този въпрос би било едно сравнение между надеждите на младото поколение днес и тези на неговите предшественици от 90-те години на XX век.

3. В по-дългосрочен план, за автора може да е интересно да отговори и на още едно предизвикателство, което все още не е намерило своето разрешение: ниската избирателна активност в изборите за Европейски Парламент. На какво всъщност се дължи порочния кръг между тези нива на гласувалите и протестите, които следват провеждането на националните избори? Много правилно докторант Петкова търси причината за това в друг интересен наратив, който се формира у нас през последното десетилетие – че изборите за Европейски Парламент са от втори порядък или са без значение за развитието на държавата ни.

V. НАУЧНИ ПОСТИЖЕНИЯ НА ДОКТОРАНТА.

Не на последно място си позволявам да кажа няколко думи по професионалната биография на докторант Петкова, която вече се устремила към пълноценна академична кариера като асистент по политически науки във Военна Академия „Георги Сава Раковски“ и задълбочава практическите си познания в качеството си на експерт

към социологическа агенция „Галъп“. Имам удоволствието да познавам Яница още от бакалавърските ѝ години в специалност „Политология“ и обучението в ОКС „магистър“ към МП „Политически мениджмънт“. Още тогава тя проявяваше интерес към сериозно развитие като политолог и експерт, за което свидетелстваше и отличното ѝ представяне на семестриалните изпити. Днес тя вече е автор пет публикации в съавторство с водещи български анализатори и участник в четири проекта от общонационално значение. Богатият практически опит на този кандидат ме кара да смятам, че тя би могла да задълбочи още повече изследванията си за да послужат те с още по-голяма тежест на науката и обществото.

VI. ЗАКЛЮЧЕНИЕ.

В заключение, считам, че представеният от докторанта текст отговаря на академичните, съдържателни и технически изисквания за написване на докторска дисертация. Предлагам на уважаемото научно жури да подкрепи този млад учен и заявявам, че убедено ще гласувам „за“ присъждането на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.3. (Политически науки) на докторант Яница Ярославова Петкова.

Дата: 02.09.2025 г.

Доц. д-р Искрен Иванов

Гр. София